

Şanlıurfa Milletvekillerinin Sosyolojik Profilleri

D. Ali ARSLAN*

Gülten ARSLAN *

Özet

Toplumsal yapı içindeki konumları ve sahip oldukları güç bakımından toplumun en üst katmanlarını oluşturan elitler, bireyler ve toplumlar açısından hayati önem arz ederler. Elitler, yalnızca karar verme sürecini ve toplumların sosyo-politik yapılarının şekillendirilmesinde de stratejik roller üstlenirler. Siyasi elitler de toplumların siyasi yapıları içinde, en etkin elit gruplarından birini oluştururlar. Milletvekilleri, siyasi elitlerin en temel unsurlarından biridir. Urfa milletvekilleri de öteki illeri temsil eden milletvekilleri gibi, Türk siyasi elitlerinin en önemli parçalarından birini oluştururlar.

Bu çalışmada, Urfa milletvekillerinin sosyolojik profillerini ortaya koymak hedeflendi. Bu hedefe yönelik olarak, Türk siyasal hayatında görev yapmış milletvekillerinin oluşturduğu araştırma evreninden, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında görev yapmış Urfa parlamenterleri seçildi. “Konumsal Analiz Tekniği” kullanılarak, TBMM’nin kurumsal kayıtları ve yayınları, özellikle de meclis albümleri incelenerek, çok partili dönemde Urfa milletvekilliği yapmış siyasi elitlerin toplumsal özgeçmişleri temelinde bir data (veri) seti oluşturuldu. Bu veri setleri SPSS kullanılarak analiz edildi.

Oluşturulan veri setinden hareketle öncelikli olarak yaş, cinsiyet, eğitim, mesleki özgeçmiş, aile yapısı gibi sosyal ve demografik faktörlerden hareketle, çok partili dönem Urfa milletvekillerinin sosyolojik profilleri analiz edildi. İkinci aşamada ise, araştırmacının daha önce yaptığı araştırmalarda Türk siyasi elitleri ile ilgili bulgular temelinde, Türk siyasi elitleri içinde Urfa milletvekillerinin yeri incelenerek, Türkiye’nin genel siyasi yapısı içinde Urfa’nın siyasi yapısı tahlil edildi.

Anahtar Sözcükler: Şanlı Urfa, Şanlı Urfa Milletvekilleri, Şanlı Urfa Milletvekillerinin Sosyolojik Tahlili, Urfa’nın Siyasi Yapısı, Elit, Siyasi Elit, Türk Siyasi Elitleri.

* Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji bölümü öğretim üyesi. Sosyolog ve Siyaset Bilimci. Adres: Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji bölümü, Çiftlikköy Kampusu, 33343-Mersin / TÜRKİYE, ORCID ID: 0000-0002-5278-3911, Tel: (0324) 361 00 01/ 148 13, Faks: (0324) 361 00 46, GSM: 0553 666 06 06, E-posta: cimderaslan@hotmail.com ve aliarslan@mersin.edu.tr

* Uzman Sosyolog, Siyaset Bilimci. gltnbedir75@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-2528-8314>

Abstract

Sociological Analysis of Şanlı Urfa MP's

It was aimed to analyse sociological profiles of Urfa MP's. On the final stage the place of Urfa MP's in Turkish political elites will be examined. Social background peculiarities (gender, age, education, occupation, family size) were used to achieve the objectives.

Documentary and historical research techniques were applied in the paper. An original data set was produced for analysis from the official publications and records and publications of the Turkish Grand National Assembly which is the main legislative organ in Turkey. The data set was analysed by using SPSS (Statistical Package for the Social Sciences).

As a result of examining all the assemblies in the Multi Party period these major findings were discovered in related with Urfa MP's: A large majority of Urfa MP's were well educated, male, married, with a small family size and middle aged. The deputies have exhibited an elitist character as compared with the general population of Urfa.

Key Words: Şanlı Urfa; Şanlı Urfa MP's; Sociological Analysis Urfa MP's; Political structure of Urfa; Elite; Political Elite; Turkish Political Elites.

Giriş¹

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Urfa ilimiz, zengin bir tarihi geçmişe sahip olup, geçmişten günümüze göç olgusunu derinden yaşayan yörelerimizdendir. Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre, Urfa ilinin nüfusu 2007 yılında 1.523.099 kişidir (TÜİK, 2017). İlin nüfusu günümüzde yüzde 27,41 artarak 1.940.627'ye yükselmiştir (TÜİK, 2018). Hali hazırda Şanlıurfa ilimiz göç veren bir il konumundadır. 2016 yılında ilin aldığı göç 38.662 ve verdiği göç 49.789 kişidir. 2017 yılı itibariyle Urfa göç alan il konumunda olup, net göç miktarı -11.127 kişidir.

Bu çalışmada, Türkiye'nin kadim illerinden biri olan Şanlıurfa ilini temsilen, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, yasama sürecinde aktif görevler icra etmiş ve etmekte olan siyasi elitlerin, sosyolojik açıdan tahlil edilmesi amaçlanmıştır. Elitler ve özellikle de siyasi elitler, toplumsal ve siyasal karar verme sürecini yanı sıra, toplumların sosyo-politik yapısının teşkilinde de belirleyici rol oynarlar. Siyasi elitler, toplumu siyasi yapıları içinde, en etkin elit gruplarından birini teşkil ederler. Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında yasama sürecine yön veren milletvekilleri, siyasi elitlerin en temel bileşenlerini teşkil ederler. Şanlıurfa milletvekilleri de öteki illeri temsil eden milletvekilleri gibi, Türk siyasi elitlerinin en önemli unsurları arasında yer alırlar.

1. Kavramsal ve Kuramsal Temel: Elit Kavramı ve Elit Teorileri

Bu çalışmanın teorik temelinde elit ve siyasi elit kavramları ile elit teorisi kullanıldı. “Elit” kavramı dilimize Fransızcadan geçmiş bir terimdir. Kavramın kökeni Latince'dir (Arslan, 2012-a: 588–9). Elit kavramı köken itibariyle, Latince “eligre” ve “electa” sözcüklerinden türemiştir. Eligre sözcüğü Latince'de seçme anlamına gelir. “Electa” ise seçilmiş, en iyisi manasında kullanılır. Sözcüğün günlük dilde kullanımı son derece eski olmakla birlikte, elit sözcüğünün bir kavram olarak sosyal bilimler terminolojisine girmesi 19. Yüzyılda mümkün olmuştur (Arslan, 1999; Arslan, 2007).

Elit kavramının sosyolojik alanda yaygınlık kazanmasında, Pareto ve Mosca öncülük yapmıştır. Elit sözcüğünü sosyal bilimler alanında ilk kullanan Gaetano Mosca'dır. Günümüz

¹ Bu bölüm hazırlanırken 2018 yılında gerçekleştirilen, III. Uluslararası Osmanlı Sancağından Cumhuriyet Kentine Urfa Tarihi Sempozyumu'nda sunulan, “Geçmişten günümüze Urfa Milletvekilleri” konulu bidiriden faydalanılmıştır.

tanınmış İngiliz sosyologlarından Anthony Giddens ise elit kavramını, toplumsal organizasyon ve kurumların tepesindeki karar verme yetkisine sahip, biçimsel olarak tanımlanmış konumları işgal eden bireyler şeklinde tanımlar (Scott, 1991: 32). Teorik açıdan bakıldığında da elit kavramı, kurumsal iktidara sahip, toplumsal kaynakları kontrol edebilecek konumda bulunan, karar verme sürecini doğrudan ya da dolaylı (aktif ya da potansiyel) olarak ciddi bir şekilde etkileme yetisine sahip, karşıtlarına rağmen istek ve amaçlarını gerçekleştirebilen bireyler olarak tanımlanabilir (Arslan, 2015).

Elit kavramı, metodolojik bakımdan ise konumcu ve kararcı yaklaşımla açıklanabilir. Metodolojik açıdan elit kavramı, konumcu ve kararcı yaklaşımlar temelinde incelendiğinde elit, önemli toplumsal kurumların formel hiyerarşik yapısı içinde en üst ya da en üste yakın, karar verici konumdaki pozisyonlarını işgal eden bireyler şeklinde tanımlanabilir. Bu toplumsal kurumların başında siyaset, ekonomi, ordu, yargı, eğitim ve medya gibi kurumlar gelir (Arslan, 2011-a; (Arslan, 2011-b; (Arslan, 2011-c; Arslan, 1999; Arslan, 2007).

Toplumların hiyerarşik yapısı içinde elit olgusunu, bu olgu ile yakından ilintili olarak da toplumların iktidar yapısını (Arslan, 2011; Mills, 1956) ve toplumsal yaşamdaki güç ilişkilerini anlayıp açıklamayı hedefleyen teorik yaklaşımların başında “Elit Teorisi” (Arslan, 2007; Arslan, 2004; Arslan, 2003) gelir. Analizinin temelinde “güç ya da iktidar” ile “etki” olgularını kullanan elit teorisinin 4 alt açılımı vardır. Bunlar:

1. Çoğulcu (Plüralist) Elit Teorisi,
2. Elitist (Seçkin) Elit Teorisi,
3. Demokratik Elit Teorisi,
4. Demo-Elit Yaklaşım.

Genel anlamda bakıldığında toplum, elit teorisi araştırmacıları tarafından, “azlar” ve “çoklar” olarak iki kategoriye ayrılır (Arslan, 2006-b). Toplumdaki gücü ellerinde ya da kontrollerinde tutan azlar, çoklar’ı yönetirler. Bir başka tabirle, yöneten toplumsal erk, azların tekelindedir ve hayati toplumsal kararlar bu azınlık grup tarafından verilir. Erki tekelinde bulunduran azlar “elit” olarak tarif edilirler. Buna karşın oynayacakları roller ve uyacakları kurallar azlar tarafından belirlenen çoklar ise “halk” olarak tanımlanır. Çoklar ya da halk, göreceli olarak güç bakımından zayıf veya tamamen güçsüzdür. Seçme şansları sınırlı olan çokluğun genellikle, azlar’ın kararlarını kabul etmekten başka çareleri yoktur (Arslan, 2017).

Elit teorisinin dört ana kolu olmakla birlikte, elitist ya da öteki tabirle seçkin elit teorisi, araştırmaya konusu seçilen Şanlıurfa milletvekillerini, sosyolojik açıdan daha iyi tanımlama ve açıklayabilme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle çalışmada teorik temel olarak özellikle seçkin (elitist) elit teorisi seçildi. Elitist elit teorisinin kökenleri, bu alanda klasikleşmiş elit teorisyenlerinden Pareto (1968), Michels ve Mosca'ya kadar uzanır. Moyser ilk elitist düşünür olarak Michels'i kabul eder. Genelde ise ilk elitist düşünür olarak Mosca kabul edilir (Arslan, 2007).

Elitist elit teorisi genelde, plüralist teorinin karşıtı fikirleri ön plana çıkarır. Bu yaklaşımın özünü “güç, toplumun iktidar yapısı içindeki sayıca az fakat güç bakımından en güçlü insanların oluşturduğu elit grubunun elinde yoğunlaşmış ve merkezileşmiştir” tezi oluşturur. Mosca'ya göre, toplumu daima bir azınlık grubu yönetir. Doğal seçilme ya da siyasi seçimle çoklar içinden çıkan bu başat grup, ötekilerin bilmediklerini bilecek, ötekilerin yapamadıklarını yapabilecek pozisyona sahiptir (Arslan, 2007; Arslan, 2017).

2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada Şanlıurfa milletvekilleri, tarihsel bir bakış açısıyla, sosyolojik açıdan incelendi. Bu amacı gerçekleştirmek için, elit sosyolojisinin (Hertz & Imber, 1995; Arslan, 2007; Moyser & Wagstaffe, 1987) yöntem ve teknikleri (Gilbert, 1994) kullanıldı. Türk siyasi elitlerinin oluşturduğu araştırma evreni, zaman boyutunda sınırlandırılarak, 1950-2016 yılları çalışma evreni olarak belirlendi. Bu evrenden örneklem grubu olarak, 1950-2016 yılları arasında, Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında, Şanlıurfa milletvekili olarak görev yapmış/yapmakta olan parlamenterler seçildi. Temel veri kaynağı olarak TBMM'nin kurumsal kayıtları ve yayınları, özellikle de meclis albümleri (TBMM, 2003; TBMM, 2000; TBMM, 1997; TBMM, 1994; TBMM, 1992) kullanıldı. Çok Partili D. parlamentolarını kapsayan bu verilerden hareketle, dünden bugüne Şanlıurfa milletvekilliği yapmış siyasi elitlerin toplumsal özgeçmişleri ile ilgili bir veri seti oluşturuldu. Bu veri seti, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir veri analizi programı olan SPSS (Healey, 1993; Gilbert, 1997; Altunışık, 2004) kullanılarak analiz edildi.

Çalışmada, başta aşağıdaki sorular olmak üzere konu ile ilgili olabilecek öteki bazı soruların ve bunlarla ilişkili alt soruların cevapları araştırıldı:

- Şanlıurfa'nın siyasi yapısı içinde milletvekili seçilebilmek için yaş faktörü belirleyici bir etkiye sahip midir?

- Genç (Orta-geç) yaş grubu milletvekili adaylarının, Şanlıurfa’da milletvekili seçilme olasılığı, ileri yaş grubu bireylere oranla daha mı yüksektir?
- Bazı meslek grupları, Şanlıurfa’da siyasi elit dolaşım sürecinde daha belirleyici etkiye sahip midir?
- Milletvekili adaylarının üst düzey bürokrat-yönetici olması, Şanlıurfa’da milletvekili seçilmesinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
- Meslek olarak hukukçu milletvekili adaylarının Şanlıurfa’da milletvekili seçilebilme olasılığı öteki meslek gruplarına oranla daha mı yüksektir?
- Meslek olarak tüccar ve sanayicilik kökenli olmak, Şanlıurfa’da milletvekili seçilme sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
- Milletvekili adaylarının cinsiyeti, Şanlıurfa’da milletvekili seçimi sürecinde belirleyici bir etkiye sahip midir?
- Milletvekili adaylarının erkek olması, Şanlıurfa’da milletvekili seçimi sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
- Yabancı dil bilmek, Şanlıurfa’da milletvekili seçimi sürecinde pozitif yönde bir etki yapar mı?
- Eğitim durumu Şanlıurfa’da milletvekili seçimi sürecinde belirleyici bir etkiye sahip midir?
- Aldığı eğitimin miktarı arttıkça, milletvekili adayının Şanlıurfa’da milletvekili seçilme olasılığı da artar mı?
- Üniversite mezunu olmak, milletvekili adayının Şanlıurfa’da milletvekili seçilmesinde pozitif yönde belirleyici rol oynar mı?
- Alınan eğitimin türü milletvekili adayının Şanlıurfa’da milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar mı?
- Metropol kentlerdeki köklü üniversitelerden alınan diplomalar, milletvekili adayının Şanlıurfa’da milletvekili seçilmesinde pozitif yönde etki yapar mı?
- Milletvekili adayının medeni durumu, Şanlıurfa’da milletvekili seçilmesinde olumlu yönde etki yapar mı?
- Evli olmak, bireylerin milletvekili seçilmesini olumlu yönde etkiler mi?

3. Çok Partili Dönemde Şanlıurfa Milletvekilleri

Başta da vurgulandığı gibi bu araştırma, Çok Partili Dönemde (Arslan, 2015-a), Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında Şanlıurfa ilini temsil etmiş milletvekilleri ile sınırlandırıldı. Bu durumda araştırmanın kapsamına son 18 Dönem Şanlıurfa milletvekilliği yapmış parlamenterler dâhil edildi. Daha net bir ifadeyle, çalışmada 1950'den günümüze gerçekleştirilen 18 genel seçimde Şanlıurfa'dan milletvekili seçilip, Şanlıurfalıları temsilen, yasama sürecinde rol oynayan siyasi elitler sosyolojik olarak analiz edildi.

Tablo 1: Şanlıurfa Milletvekillerinin Seçildiği Dönemler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	
D.	9. D. (1950)	7	4,5	4,5	4,5
	10. D. (1954)	8	5,1	5,1	9,6
	11. D. (1957)	9	5,7	5,7	15,3
	12. D. (1961)	7	4,5	4,5	19,7
	13. D. (1965)	8	5,1	5,1	24,8
	14. D. (1969)	6	3,8	3,8	28,7
	15. D. (1973)	8	5,1	5,1	33,8
	16. D. (1977)	7	4,5	4,5	38,2
	17. D. (1983)	5	3,2	3,2	41,4
	18. D. (1987)	7	4,5	4,5	45,9
	19. D. (1991)	8	5,1	5,1	51,0
	20. D. (1995)	9	5,7	5,7	56,7
	21. D. (1999)	11	7,0	7,0	63,7
	22. D. (2002)	11	7,0	7,0	70,7
	23. D. (2007)	11	7,0	7,0	77,7
	24. D. (2011)	12	7,6	7,6	85,4
	25. D. (2015)	12	7,6	7,6	93,0
	26. D. (2015)	11	7,0	7,0	100,0
Toplam	157	100,0	100,0		

Tablo 1'de de görüldüğü gibi ele alınan 16 Dönemde Şanlıurfa'yı, başkent Ankara'da Parlamentoda, toplam 157 milletvekili temsil etmiştir. Şanlıurfalılar en çok milletvekilini 24. ve 25. Dönem Parlamentolarına vermişlerdir. 2011 yılında gerçekleştirilen 24. Dönem

seçimlerinde ve 2015 yılı Haziran’ında gerçekleştirilen 25. Dönem seçimlerinde, Şanlıurfa ilini temsilen 12 milletvekili seçilmiştir. Son dönemde Şanlıurfa adına yasama sürecine katılan milletvekili sayısı ise 11’dir. Şanlıurfa ilini parlamento çatısı altında temsil etme rekoru ise 7 dönemle Necmettin CEVHERİ’ye aittir (Tablo 2). Araştırmada çok partili dönemde Şanlıurfa ilini temsil etmiş 157 milletvekili, önce yaş değişkeni temelinde incelenecek.

4. Yaş Özellikleri Bakımından Şanlıurfa Milletvekilleri

Toplumsal hayatta karşılaşılan eşitsizliklerin altında yatan faktörler denildiğinde öncelikle akla yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi gibi değişkenler gelir. Siyaset sosyolojisi ya da elit sosyolojisi alanında yapılan çalışmalarda, öncelikle üzerinde durulan değişken yaş olgusudur (Arslan, 2015-b; 2015-d). Şanlıurfa milletvekillerinin sosyolojik profillerini ortaya koymayı hedefleyen bu çalışmada da

Tablo 3: Şanlıurfa Milletvekillerinin Yaş Özellikleri

İstatistiksel Bulgular		
		Yaş
N	Geçeri	157
	Eksik	0
Aritmetik Ortalama		45,7261
Medyan		45,0000
Ranj		45,00
Minimum		28,00
Maksimum		73,00

TBMM kayıtları esas alınarak oluşturulan veriler incelendiğinde, Şanlıurfa milletvekillerinin genç-orta yaş karakteri sergilediği gerçeği ile karşılaştırılır. Tablo 3’te de görüldüğü gibi, çok partili dönemde, Şanlıurfa’yı temsilen yasama sürecine müdahil olan milletvekillerinin ortalama yaşı 45,7’dir. Şanlıurfa milletvekillerinin en genci 28 yaşında, en yaşlısı ise 73 yaşındadır. Toplam 9 milletvekili 35 yaşında parlamentoda Şanlıurfa’yı temsil etme başarısı göstermiştir.

Şanlıurfa milletvekillerinin yaş özellikleri daha ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde oldukça anlamlı sonuçlarla karşılaşılır. Bulgular, Şanlıurfa milletvekillerinin göreceli de olsa genç bir karaktere sahip olduğuna işaret etmektedir. Zira Tablo 4 ve Grafik 2’de de görüldüğü gibi, Şanlıurfa milletvekillerinin yüzde 70’inde fazlası 50 yaşın altındadır. 60 yaş üzeri milletvekillerinin oranı ise yüzde 10 civarındadır.

Tablo 5: Şanlıurfa Milletvekillerinin Yaş Gruplarına Dağılımı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yaş Grubu	30-34	20	12,7	12,7
	35-44	57	36,3	49,0
	45-54	52	33,1	82,2
	55-64	22	14,0	96,2
	65 ve üstü	6	3,8	100,0
	Toplam	157	100,0	100,0

Şanlıurfa milletvekillerinin yaş özellikleri, yaş grupları temelinde incelendiğinde de oldukça anlamlı bulgularla karşılaşılır. Tablo 5 ve Figür 3’te de görüldüğü gibi, milletvekillerinin yüzde 54’e yakını 45 yaşın altındadır. Yine milletvekillerinin yaklaşık yüzde 36,3’ü, 35-44 yaş arası bireylerden oluşmaktadır. 45-54 yaş grubundaki bireyler ise milletvekillerinin üçte bire yakınıni teşkil etmektedir. 55 yaşın altındaki bireyler, Şanlıurfa milletvekilleri arasında yaklaşık yüzde 82’lik bir temsil oranına sahiptir.

Şanlıurfa milletvekillerinin yaş gruplarına göre dağılımı, Dönemler temelinde incelendiğinde, milletvekillerinin yaş özelliklerine dair çok daha ayrıntılı bilgilere ulaşılır. İncelenen 18 Dönem içinde Şanlıurfa milletvekilleri arasında gençlerin en büyük oranda temsil edilme imkânı bulduğu dönemler, 11. ve 24. parlamento dönemleridir. Bu 2 dönemde Şanlıurfalıların, kendilerini başkentte temsil etmesi için seçtikleri parlamenterlerin 6’şar tanesi 45 yaşın altındadır. Bu 11. Dönem için yaklaşık yüzde 66,6’lık bir orana tekabül ederken, 24. Dönem için ise yüzde 50’lik bir orana karşılık gelmektedir. Son 6 dönemde, genç milletvekillerinin Şanlıurfa milletvekilleri arasındaki temsil gücünün göreceli de olsa yüksek olduğu gözlemlenir.

Buna karşın 55 yaş ve üzeri bireyler ise Şanlıurfa milletvekilleri arasında, en büyük temsil edilme oranı, 4 milletvekili ile 23. dönemde ulaşırlar. Çok partili dönemde siyasal hayatın gerçek başlangıcı kabul edilen 1950 genel seçimleri ile seçilen 9. Dönemde Şanlıurfa’yı

temsilen seçilen 7 milletvekilinden ikisi 55 yaşın üzerindedir. Son dönem parlamentosunda ise Şanlıurfa ilini temsil ağırlığı 35-44 yaş arası vekillerdedir. Daha net bir ifadeyle, 26. dönem parlamentosunda Şanlıurfa'yı temsil eden 11 milletvekilinden dördü 35-44 yaş aralığındadır.

5. Cinsiyet Değişkeni Bakımından Şanlıurfa Milletvekilleri

Siyasi elitlerin sosyolojik profilleri ile ilgili araştırmalarda en çok üzerinde durulan konulardan bir diğeri de cinsiyet olgusudur. Geçmişten günümüze hemen her toplumda bir ölçüde de olsa gözlemlenen, en yaygın toplumsal eşitsizlik kaynaklarının başında cinsiyet faktörü gelir. Başka bir anlatımla, toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklere, geleneksel ya da gelişmiş olsun hemen her toplumda rastlamak mümkündür (Arslan, 2015-c; 2015-d). Bu durum genellikle cinsiyetçilik olarak adlandırılır. Sosyolojik açıdan ele alındığında cinsiyetçilik, “bir cinsiyete üstünlük atfeden, feminin ya da maskülen toplumsal cinsiyet rol ve davranışları temelinde ayrımcılık yapan inançlar sistemidir” (Arslan, 2013-a: 198). Cinsiyet temelli eşitsizlikler genellikle kadınların aleyhinedir (Newman, 2012: 214).

Tablo 7: Şanlıurfa Milletvekillerinin Cinsiyet Özellikleri

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Cinsiyet	Erkek	150	95,5	95,5	95,5
	Kadın	7	4,5	4,5	100,0
	Toplam	157	100,0	100,0	

Şanlıurfa milletvekillerinin sosyolojik profillerini ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın bulguları da yukarıdaki tespitleri doğrular niteliktedir. Tablo 7 ve Grafik 4'te de görüldüğü gibi incelenen 68 yıllık süreçte gerçekleştirilmiş 18 genel seçimde, Şanlıurfa'yı temsil etmiş ve etmekte olan 157 milletvekilinin büyük çoğunluğu erkektir. Daha net bir ifadeyle, Çok partili dönemde görev yapmış Şanlıurfa milletvekilleri arasında 7 tane kadın vekil vardır. Oysa Şanlıurfa nüfusunun yaklaşık yarısını kadınlar oluşturmaktadır. Öyle görünüyor ki, Şanlıurfa milletvekilleri arasında kadınların temsil oranı yüzde 4,5 civarındadır. Bu bulgulardan, Şanlıurfa'da yaşayanların siyaseti, eril bir uğraş alanı olarak gördüğüne dair bir sonuç çıkarılabilir. Zira siyasi elit dolaşım sürecinde toplumsal ve siyasal faktörler çoğu zaman, bireylerin şahsi tercihlerinin önüne geçebilmektedir.

Bir başka anlatımla, seçmenler kendilerine sunulan listeden vekillerini seçmektedir. Bu listeye girebilme şansı yakalayan adaylar ise genellikle siyasi partilerin üst yönetimi, çoğunlukla da liderleri tarafından şekillendirilmektedir. Bu durumda, siyasi partilerin kendi iç dinamikleri ve ülkenin konjonktürel durumu da bireylerin tercihlerinde etkili olmaktadır. Bu durum siyaset bilimi temelinde açıklanmak gerekirse: Kitle partilerinde, toplumdaki dezavantajlı kesimler daha fazla temsil edilme imkân ve fırsatı bulurken, kadro partilerinde ise tersine duruma rastlanmaktadır (Kışlalı, 2007: 262-267).

6. Şanlıurfa Milletvekillerinin Medeni Durumu

Siyasi elitlerin toplumsal profilini ortaya koymayı hedefleyen sosyolojik araştırmalarında sıklıkla kullanılan sosyolojik değişkenler arasında medeni durum ve aile yapısı gelir. Özellikle evlilik ve aile konuları hemen her toplumda ön plana çıkan iki önemli toplumsal olgudur. Yaygın tanımıyla evlilik, yetişkin bir erkek ile bir kadın arasında, toplumsal olarak kabul edilmiş usul ve yöntemlerle gerçekleşen, töre ve yasalarla tanınmış onaylanmış beraberlik ya da bir arada hayat sürme esasını dile getiren bir ilişki biçimidir. Toplumlar da evlilik, büyük ölçüde kurumlaşmıştır. Karşı cinsten iki insanın hangi şartlarda ve nasıl bir araya gelebilecekleri, evlilik birliğinin devamı için gereken şartlar ve evlilik birlikteliğinin hangi durumlarda sona erebileceği gibi hususlar büyük ölçüde belirlenip bir esasa bağlanmıştır (Newman, 2012: 93-96).

Tablo 8: Şanlıurfa Milletvekillerinin Medeni Durumları

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Medeni Durum	Evli	153	97,5	97,5
	Dul	1	,6	,6
	Bekâr	3	1,9	1,9
	Toplam	157	100,0	100,0

Bu tespitlerin ışığında, Şanlıurfa'nın siyasi ve toplumsal hayatında evlilik olgusunun yeri ve önemini tespit etmek amacıyla, Şanlıurfa milletvekillerinin medeni durumları da araştırıldı. Tablo 8 ve Grafik 5'te de görüldüğü gibi, milletvekillerin çok büyük bir çoğunluğu evli bireyler arasından seçilmiştir. Bekâr milletvekillerinin oranı ise yüzde 2'yi bile bulmaz. Bu bulgular, Şanlıurfa'nın toplumsal yapısında evlilik olgusuna çok büyük bir değer atfedildiğini;

bekâr milletvekili adaylarının Şanlıurfa'dan milletvekili seçilme şansının yok denecek kadar düşük olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Şanlıurfa milletvekillerinin medeni durumu dönemler temelinde incelendiğinde de önemli bulgulara ulaşılır. Araştırmanın ortaya koyduğu bulgular, Şanlıurfa'nın toplumsal ve kültürel yapısı içinde evlilik ile ilgili yukarıda yapılan tespiti doğrular niteliktedir. Tablo 9'da da açık bir şekilde görüldüğü gibi, Şanlıurfa'da evliliğe atfedilen önem her geçen gün daha da artmaktadır. Son 68 yılda yapılan seçimlerle oluşturulan 18 parlamento döneminde, bir dul ve üç bekâr milletvekili adayı Şanlıurfa ilini temsilen parlamentoya vekil olarak girebilme şansı bulabilmiştir.

7. Şanlıurfa Milletvekillerinin Aile Yapısı ve Çocuk Sayısı

Medeni durum faktörü ile oldukça ilişkili bir diğer toplumsal değişken ise bireylerin çocuk sayısı temelinde aile yapısıdır. Malum olduğu üzere aile toplumun temel kurumlarından biridir. Hatta ailenin toplumun temel yapı taşı oluşturduğu bile söylenebilir (Arslan, 2018; Arslan, 2015-a; Arslan, 2015-b). Toplum içinde bulunduğu en sıkıntılı dönemlerde, aile kurumunun birey ve toplum hayatındaki yeri ve önemi çok daha belirgin hale gelir. Toplumsal ve ekonomik problem ve sıkıntıların had safhaya ulaştığı durumlarda aile, sosyolog Mübeccel Kıray'ın da tabiriyle aile bir "tampon kurum" (Kıray, 2000) vazifesi icra eder. Bazı düşünür ve araştırmacılar, sanayileşmiş toplumlarda ya da sosyalist toplumlarda ailenin fonksiyonel gerekliliğinin ortadan kalkacağını iddia etmiş olsalar da (Kongar, 1986: 23), yaşananlar bu öngörüye yanılmıştır.

Türk toplumu açısından da aile kurumunun, son derece büyük önemi vardır. Bu tespitten hareketle, Şanlıurfa'nın toplumsal yapısı içinde aile kurumunun önemini ortaya koyabilmek ve Şanlıurfa milletvekilleri arasında yaygın aile büyüklüğünü tespit edebilmek için, milletvekillerinin çocuk sayısı da incelendi. İstatistiki bulgular Şanlıurfa milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının 4,13 olduğunu göstermektedir. Tablo 10'da da görüldüğü gibi Şanlıurfa milletvekilleri arasında genellikle 2 ile 4 arasında çocuk sahibi olma eğilimi ağır basmaktadır.

Tablo 11: Şanlıurfa Milletvekillerinin Çocuk Sayıları

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	
Çocuk Sayısı	Çocuksuz	5	3,2	3,2	3,2
	1	10	6,4	6,4	9,6
	2	38	24,2	24,2	33,8
	3	35	22,3	22,3	56,1
	4	27	17,2	17,2	73,2
	5	12	7,6	7,6	80,9
	6,00	10	6,4	6,4	87,3
	7,00	5	3,2	3,2	90,4
	8,00	2	1,3	1,3	91,7
	9,00	2	1,3	1,3	93,0
	10,00	3	1,9	1,9	94,9
	11,00	2	1,3	1,3	96,2
	14,00	1	,6	,6	96,8
	18,00	1	,6	,6	97,5
	19,00	4	2,5	2,5	100,0
Toplam	157	100,0	100,0		

Tablo 11 ve Grafik 6'daki bulgular da bu durumu açık bir şekilde göstermektedir. Üç ya da daha az sayıda çocuk sahibi olup, çekirdek aile yapısı gösterme eğilimindeki siyasi elitler, Şanlıurfa milletvekilleri arasında yaklaşık yüzde 56'lık bir oran teşkil eder. Beş ve daha fazla sayıda çocuğu olan milletvekillerinin oranı ise yüzde 27'lere yaklaşır. Bulgular, Şanlıurfa milletvekillerinin ortalama çocuk sayısının, öteki şehirleri temsil eden milletvekillerine kıyasla bir hayli yüksek olduğunu göstermektedir (Arslan, 2016; Arslan, 2015-b; Arslan, 2015-c; Arslan, 2015-d, Arslan, 2014; Arslan, 2013-b, Arslan, 2012-a).

Çocuk sayısı temelinde Şanlıurfa milletvekillerinin profillerinin, dönemsel bazda gösterdiği değişim ise Tablo 12'de ayrıntılı bir şekilde görülebilir. Örneğin 1950 genel seçimleriyle şekillenen 9. Dönem parlamentosunda Şanlıurfa'yı temsil eden milletvekillerin büyük bir çoğunluğu 2-5 arası çocuk sahibidir. Ancak bütün parlamento dönemleri temelinde en çok çocuk sayısına sahip olan milletvekilleri, 23. Ve 24. Dönemler ile 19. Ve 20. Dönemlerde görev yapmıştır. Bu dört dönemde Şanlıurfa'yı temsilen yasama sürecinde görev yapmış milletvekilleri arasında, 19 çocuklu milletvekili bulunmaktadır. Son 2 Dönemde ise üç ya da daha az çocuklu milletvekilleri, Şanlıurfa milletvekilleri arasında ağırlıklı oran teşkil eder.

Özellikle 26. Dönemde Şanlıurfa'yı temsil etmiş 11 milletvekilinden 8'i üç ya da daha az çocukludur.

8. Şanlıurfa Milletvekillerinin Eğitim Durumu

Toplumsal ve siyasal hayatta, üst konumlara ulaşabilmede etkili bir diğer önemli unsur ise eğitim olgusudur. Malum olduğu üzere, geleneksel toplumlarda, toplumsal hayatta üst statülere ulaşmada, doğuştan getirilen statüler belirleyici olup, daha ziyade aristokratik faktörler ön plana çıkar. Demokratik toplumlarda ise atfedilen statülerden daha ziyade, çalışıp emek verilerek kazanılan statüler önen arz eder. Doğumla değil de sonradan emek sarf ederek kazanılan statüler belirleyicileri arasında ise eğitim olgusu gelir.

Tablo 13: Şanlıurfa Milletvekillerinin Eğitim Durumu

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Eğitim	Bilinmiyor	1	,6	,6
	Üniversite	113	72,0	72,0
	Lise	19	12,1	12,1
	Ortaokul	16	10,2	10,2
	İlkokul	8	5,1	5,1
	Toplam	157	100,0	100,0

Günümüzde eğitim olgusunun, birey ve toplum hayatındaki yeri ve önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Eğitim denildiğinde ise ilk olarak akla bireylerin aldıkları eğitimin miktarı gelir. Daha net bir ifadeyle, bireylerin aldıkları eğitimin seviyesi arttıkça, toplumsal hayatta daha güçlü ve etkili konumlara ulaşma imkân ve şansı da artar.

Bireylerin aldıkları eğitimin seviyesinin siyasi elit dolaşım sürecinde ise ayrı bir yeri ve ehemmiyeti vardır. Bu değerlendirmeler, Şanlıurfa ilinin toplumsal yapısı içinde, etkili bir siyasi komum elde edebilmek için de geçerlidir. Tablo 13 ve Grafik 7'de de görüldüğü gibi üniversite eğitimi, Şanlıurfa'da milletvekili seçilebilmek neredeyse bir mecburiyettir. Daha net bir ifadeyle Şanlıurfa milletvekillerinin yüzde 72'den fazlası üniversite mezundur.

Tablo 14'teki bulgular da bu saptamayı doğrular niteliktedir. 1983-1991 yılları arasında tekabül eden 17. Ve 18. Dönem Şanlıurfa milletvekillerinin tamamı üniversite mezundur. Bir başka tabirle, 12 Eylül Askeri Darbesi'ni takip eden iki dönemde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Şanlıurfa'yı temsil eden milletvekillerinin yüzde 100'ü üniversite eğitimidir. Müteakip süreçte Şanlıurfa milletvekilleri arasında üniversite mezunlarının durumu dalgalı bir

seyir izlese de son dört parlamento döneminde önemli bir artış trendi sergiler. Son dönemde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Şanlıurfa ilini temsil eden milletvekilleri arasında üniversite mezunlarının oranı yüzde 90'ı aşar.

9. Şanlıurfa Milletvekillerinin Eğitim Gördüğü Üniversiteler

Çağdaş toplumlarda bireylerin aldıkları eğitimin miktarı kadar önemli bir diğer unsur da diplomaların alındığı kurumlardır. Hatta kimi durumlarda, bireylerin diplomasının taşıdığı etiket, birçok öteki faktörün de önüne geçebilmektedir. Geleneksel ya da modern hemen her toplumda, bazı eğitim kurumlarına ayrı bir ehemmiyet ve ayrıcalık atfedilir. Bir başka tabirle bazı kurumlar, saygınlığı yüksek eğitim kurumları olarak algılanır. Buralardan alınan diplomalar da bireylere, diğerlerine kıyasla bazı ayrıcalıklar ve ekstra imkânlar sağlar.

Tablo 15: Şanlıurfa Milletvekillerinin Eğitim Gördüğü Üniversiteler

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	
Üniversite	Üniversite eğitimi yok	43	27,4	27,4	27,4
	Bilinmiyor	2	1,3	1,3	28,7
	ABD	1	,6	,6	29,3
	Ankara	43	27,4	27,4	56,7
	Atatürk	3	1,9	1,9	58,6
	Dicle	3	1,9	1,9	60,5
	Doğu Akdeniz	1	,6	,6	61,1
	Fatih	2	1,3	1,3	62,4
	Gazi	3	1,9	1,9	64,3
	Harp akademisi	1	,6	,6	65,0
	Harran	5	3,2	3,2	68,2
	İstanbul	34	21,7	21,7	89,8
	İTÜ	1	,6	,6	90,4
	KTÜ	1	,6	,6	91,1
	Kral Suud Üniv.	3	1,9	1,9	93,0
	Marmara	1	,6	,6	93,6
	Mersin	2	1,3	1,3	94,9
	Newport	1	,6	,6	95,5
	Selçuk	2	1,3	1,3	96,8
	Uludağ	3	1,9	1,9	98,7
Yüzüncü yıl	2	1,2	1,2	100,0	

	Toplam	157	100,0	100,0	

Öteki ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de, siyasi elit dolaşım süreci üzerinde bazı eğitim kurumlarının etkisi ve ağırlığı daha fazladır. Bu durum Şanlıurfa ili özelinde de gözlemlenebilir. Tablo 15 ve Grafik 8’de sergilenen bulgular incelendiğinde, Şanlıurfa milletvekillerinin mezun oldukları üniversiteler arasında belli başlı üniversitelerin ön plana çıktığı açıkça görülür. Milletvekillerinin tamamına yakını, başta İstanbul ve Ankara olmak üzere büyük şehirlerin, tanınmış üniversitelerinden mezun olmuştur. Hatta Şanlıurfa milletvekillerinin yarıdan fazlası Ankara ve İstanbul’daki köklü üniversitelerden mezun olmuştur. Son dönemlerde ise bu üniversitelere ilaveten, Mersin Üniversitesi, Dicle Üniversitesi Harran Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi gibi üniversitelerin de adı duyulmaya başlamıştır.

Üniversitesi milletvekillerinin eğitim gördüğü üniversiteler, parlamento dönemleri temelinde incelendiğinde büyükşehirlerde mukim üniversitelerin etkisi daha açık bir şekilde görülür. Tablo 16 ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, ele alınan bütün dönemleri kapsayan süreç içinde, yasama organında görev yapmış Şanlıurfa milletvekilleri arasında, hemen her dönemde Ankara ve İstanbul üniversitesinden mezun olmuş milletvekili görmek mümkündür. Bununla birlikte, 20. Yüzyılın sonlarına doğru ülkemizde yaşanmaya başlayan hızlı toplumsal değişim, son dönemlerde siyasi elit profiline de yansımıştır.

Sıklıkla ifade edildiği gibi Türkiye’de, 1990’lı yıllardan itibaren gerçek anlamda bir yükseköğretim devrimi yaşanmaya başlamıştır (Arslan, 2016). Bu sürecin bir getirisi olarak günümüzde, her ilde en az bir tane üniversite eğitim vermeye başlamıştır. Bu durum bir kısım insanlarca bir furya olarak nitelendirilse de yaşanan bu gelişmelerin ülkenin toplumsal, kültürel ve ekonomik hayatına sağladığı katkıları inkâr etmek mümkün değildir. İşte yaşanan bu değişimin yansımaları, milletvekillerinin profillerinde de görülebilir. Yaşanan bu gelişmelerle korelatif bir şekilde bağlantılı olarak, milletvekilleri arasında Ankara ve İstanbul’da mukim üniversitelerinin mezunu elitlerin tekeli kırılmaya başlamıştır. Parlamentoda, başta Anadolu’daki köklü üniversiteler olmak üzere, yurdun dört bir köşesindeki üniversitelerden mezun olmuş milletvekilleri varlık göstermeye başlamıştır. Bu durumu, Şanlıurfa milletvekillerinin eğitim profillerinde de açıkça görmek mümkündür. Özellikle 20. Yüzyılın sonu ve üçüncü bin yılın başından itibaren, parlamentoda Şanlıurfa ilini temsil eden

milletvekilleri arasında Konya, Mersin, Diyarbakır, Bursa, Erzurum ve Trabzon'daki üniversitelerden mezun olmuş bireylerin de yer almaya başlaması bu tespiti doğrular niteliktedir.

10. Şanlıurfa Milletvekillerinin Aldıkları Eğitim Türü

Eğitim konusu ile yakından alakalı bir diğer husus ise bireylerin aldıkları eğitimin türüdür. Alınan eğitim türleri bireyler için, toplumun hiyerarşik yapısı içinde üst toplum katmanlarında yer edinebilmek için önemli fırsatlar sağlar. Türk toplumunun siyasi yapısı içinde, siyasi elit dolaşım sürecinde de bazı eğitim türleri ön plana çıkmaktadır (Arslan, 2005).

Tablo 17: Şanlıurfa Milletvekillerinin Aldıkları Eğitimin Türü

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde	
Eğitim	Bilinmiyor	1	,6	,7	,7
	Hukuk	49	31,2	32,0	32,7
	Mühendis-mimar	9	5,7	5,9	38,6
	Sosyal-politik-ekonomik-ticari bilimler	29	18,5	19,0	57,5
	Tıp	6	3,8	3,9	61,4
	Askeri	2	1,3	1,3	62,7
	Eğitim	5	3,2	3,3	66,0
	Orman-ziraat	2	1,3	1,3	67,3
	İlahiyat	6	3,8	3,9	71,2
	Tıbbi bilimler (diş-eczacıyı-veteriner)	5	3,2	3,3	74,5
	İlişkısiz (üniversite eğitimi yok)	39	24,8	25,5	100,0
	Toplam	153	97,5	100,0	
İlişkısiz	-9,00	4	2,5		
Toplam	157	100,0			

Bu tespitlerden ışığında, Şanlıurfa milletvekillerinin üniversitede gördükleri eğitimin türü de araştırıldı. Tablo 17 ve Grafik 9'da da görüldüğü gibi, Şanlıurfa'da siyasi elit dolaşım sürecinde, hukuk ile sosyal-politik-ekonomik ve ticari bilimler alanında görülen eğitimler ön plana çıkar. Bunları mühendislik-mimarlık, tıp ve ilahiyat alanında görülen eğitimler izler.

Şanlıurfa milletvekillerinin aldıkları eğitimin türünün, parlamento dönemleri temelinde sergilediği görünüm incelendiğinde, alınan eğitimin türünün siyasi elit dolaşımı süreci üzerindeki etkisi daha net bir şekilde ortaya çıkar. Tablo 18'de de görüldüğü gibi, özellikle

hukuk eğitiminin, Şanlıurfa ilinden milletvekili seçilme sürecinde ayrıcalıklı bir yeri ve önemi vardır. Çok partili siyasal yaşamın ilk dönemlerinde Türkiye'nin genel siyasi hayatında olduğu gibi Şanlıurfa ili özelinde de hukukçu milletvekillerinin yadsınamaz bir üstünlüğü gözlemlenir. Başbakan Adnan Menderes'in hukuk eğitimi almış bir siyasi elit olması da bu durumda, bir hayli etkili olmuştur. Bununla birlikte özellikle avukatların, mesleklerinin bir getirisi olarak halkla ve siyasetle daha iççe olmalarının bir neticesi olarak, hukukçular içinde özellikle avukatlar ön plana çıkmaktadır.

Çalışmanın bulguları, hukukçu milletvekili sendromunun, Şanlıurfa ilinde son yıllarda yeniden varlık göstermeye başladığına işaret etmektedir. Daha net bir tabirle hukuk eğitimi almış olmak, Şanlıurfa'da siyasi elit dolaşım sürecinde bireyleri daha ayrıcalıklı ve öncelikli kılmaktadır. Hukukçulara ilaveten öteki sosyal, ekonomik ve ticari bilimler alanında ve ilahiyat fakültelerinde alınan eğitimin de Şanlıurfa'da siyasi elit dolaşımı sürecinde önemi artmaktadır.

11. Şanlıurfa Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilgisi

Elitlerin ve özellikle de siyasi elitlerin toplumsal profilleri, eğitim olgusu temelinde incelenirken dikkate alınan bir diğer faktör de elitlerin yabancı dil bilgisidir. Günümüzde dünya genelinde etkili olan, küreselleşme denilen bir olgunun varlığı su götürmez bir gerçektir. Günümüzde siyasal, ekonomik ve toplumsal hayatta zaman ve mekân mefhumu anlamını neredeyse yitirmek üzeredir. Özellikle de birçok meslek ve faaliyet alanında, bireylerin dünyanın dört bir yanındaki muhatapları ile ilişki ve etkileşime geçebilmesi neredeyse bir mecburiyete dönüşmüştür. Bunu gerçekleştirebilmek için de ortak bir dil kaçınılmaz bir ihtiyaç olmuştur. Toplumsal ve siyasal hayatta son derece stratejik görevler icra eden milletvekillerinin yabancı dil bilgisi ihtiyacı da bu bağlamda ayrı bir önem ve anlam arz eder.

Tablo 20: Şanlıurfa Milletvekillerinin Yabancı Dil Bilgisi

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yabancı Dil	Yabancı dil bilmiyor	46	29,3	29,3	29,3
	Bir	91	58,0	58,0	87,3
	İki	20	12,7	12,7	100,0
	Toplam	157	100,0	100,0	

Bu saptamaların ışığında çalışmada, Şanlıurfa milletvekillerinin yabancı dil bilgisi de araştırıldı. Tablo 17, Tablo 18 ve Grafik 10’da da görüldüğü gibi, Şanlıurfa milletvekillerinin yüzde 70’e yakını en az bir yabancı dil bilgisine sahiptir. İncelenen 68 yıllık dönemde Şanlıurfa’da milletvekilliği yapmış 157 siyasi elitten 46 tanesi hiçbir yabancı dil bilmemektedir. Öte yandan milletvekillerinin yüzde 13’e yakını da 2 ya da daha fazla yabancı dil bilir durumdadır.

Bu konuya daha netlik kazandırabilmek için, yabancı dil bilgisi hususunda, zaman içinde yaşanan değişimin de bilinmesinde fayda vardır. Bu bağlamda, konuya açıklık getirebilmek için, Şanlıurfa milletvekillerinin yabancı dil bilgisinin Dönemler bazında sergilediği değişimde incelendi. Yabancı dil bilgisinin birey ve toplum hayatında artan önemini, Şanlıurfa milletvekillerinin bildiği yabancı dile dair bulgular da teyit etmektedir. Tablo 21’de de görüldüğü gibi, son 5 dönem parlamentoda görev almış Şanlıurfa milletvekillerinin önemli bir oranı bir yabancı dil bilmemektedir.

12. Şanlıurfa Milletvekillerinin Doğduğu İller

Günümüz Türk toplumu oldukça dinamik bir nüfus yapısına sahiptir. Demografik hareketleri, çeşitli toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasi sebeplere bağlı olarak toplumumuzun hemen her döneminde gözlemlemek mümkündür. Nüfus hareketleri bazen ülkenin kendi sınırları içinde gerçekleşirken, bazı durumlarda sınırların ötesine ulaşabilir. İç göç ya da dış göç şeklinde gerçekleşen bu nüfus devinimleri günümüzde de sürüp gitmektedir.

Tablo 22: Şanlıurfa Milletvekillerinin Doğduğu İller

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
İİ	Ankara	2	1,3	1,3
	Ardahan	1	,6	1,9
	Artvin	2	1,3	3,2
	Diyarbakır	2	1,3	4,5
	Edirne	1	,6	5,1
	Erzurum	1	,6	5,7
	İstanbul	6	3,8	9,6
	Konya	1	,6	10,2
	Urfa	141	89,8	100,0
	Toplam	157	100,0	100,0

Toplumsal hayatta gözlemlenen nüfus hareketleri, toplumsal yapı ve siyasal hayat üzerinde de önemli değiştirici etkiler yapabilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2018 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre, 2017 yılı itibariyle Şanlıurfa ilinin net göç miktarı -12.590'dır. İlin net göç hızı ise binde -6,32'dir (TÜİK, 2018). Bu bulgular Şanlıurfa'nın göç veren bir il olduğunu ortaya koymaktadır. Bu tespitlerden hareketle Şanlıurfa milletvekillerinin doğduğu iller de araştırıldı. Tablo 22 ve Grafik 11'de sergilenen bulgular, bu hususta dair son derece çarpıcı bilgiler ortaya koymaktadır. Şanlıurfa milletvekillerinin yüzde 90'a yakını Şanlıurfa doğumludur. Bütün bu bulgular, siyasi elit dolaşımında, Şanlıurfa'da, yerel dinamiklerin daha ağır bastığını göstermektedir. Şanlıurfalı olmayan milletvekili adaylarının, Şanlıurfa'da milletvekili seçilme şansının son derece sınırlıdır. Buna karşın göç alan illerde ise demografik yapıdaki heterojenlik, milletvekili profiline de büyük ölçüde yansır (Arslan, 2015).

Şanlıurfa milletvekillerinin doğduğu iller, dönemlere göre incelendiğinde de nüfusun homojen yapısının, siyasal hayat yansımaları daha net bir şekilde gözlemlenebilir. Tablo 23'te de görüldüğü gibi, son 2 dönemde Şanlıurfa'yı mecliste temsil etmiş siyasi elitlerden yalnızca ikisi Şanlıurfa doğumlu değildir. Ancak bu elitler Artvin, Diyarbakır, Konya ve İstanbul doğumludur.

13. Şanlıurfa Milletvekillerinin Mesleki Özgeçmişleri

Malum olduğu üzere, mesleki birikim ve kariyer, bireylerin toplumsal hayatında belirleyici rol oynayan faktörlerin başta gelenlerindedir. Bazı meslekler mensuplarına iktidar, servet ve itibar ulaşımda önemli ayrıcalıklar sağlar. Bu tespitlerden hareketle araştırmada Şanlıurfa'nın toplumsal yapısı içinde öne çıkan, bu boyutuyla da siyasi elit dolaşım sürecinde daha etkili rol oynayan mesleklerin belirlenmesi hedeflendi. Bu amaca yönelik olarak, araştırma kapsamına dâhil edilen 18 dönem boyunca, TBMM çatısı altında Şanlıurfa'yı temsil etmiş ve halen de temsil etmekte olan milletvekillerinin mesleki özgeçmişleri araştırıldı.

Tablo 24: Şanlıurfa Milletvekillerinin Mesleki Özgeçmişleri

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Meslek	Sivil bürokrat-yönetici (devlet-özel-yerel yönetim)	16	10,2	10,2

Hukukçu (avukat-hâkim-savcı)	43	27,4	27,4	37,6
Mühendis-mimar	8	5,1	5,1	42,7
Doktor	6	3,8	3,8	46,5
Müteahhit	2	1,3	1,3	47,8
Tıbbi bilimler (eczacı-dişçi-veteriner)	7	4,5	4,5	52,2
Eğitimci (üniversite ve öteki)	16	10,2	10,2	62,4
Asker-polis	2	1,3	1,3	63,7
Tüccar-sanayici	10	6,4	6,4	70,1
Gazeteci-yazar	2	1,3	1,3	71,3
Çiftçi	39	24,8	24,8	96,2
Memur	6	3,8	3,8	100,0
Toplam	157	100,0	100,0	

Tablo 24 ve Grafik 12’de de görüldüğü gibi, Şanlıurfa’nın toplumsal hayatında bazı meslekler, diğerlerine nazaran çok daha fazla önem arz etmektedir. Şanlıurfa’nın toplumsal yapısı içinde itibarı ve etkinliği yüksek mesleklerin başında hâkim, savcı ve avukatları ihtiva eden hukukçular ile çiftçilik meslekleri gelmektedir. Bunları yöneticiler ile eğitimciler takip eder. Bu meslek gruplarını müteakiben tüccar-sanayiciler ile mühendis-mimarlar ön plana çıkar.

Şanlıurfa milletvekillerinin mesleki özgeçmişleri, parlamento dönemleri esas alınarak incelendiğinde, bu hususta daha detaylı bulgulara ulaşılır. Tablo 25’te de görüldüğü gibi, hukukçuların Şanlıurfa’nın toplumsal ve siyasal hayatında belirleyici etkisini, geçmişten günümüze hemen her dönemde, belirli ölçülerde de olsa gözlemlemek mümkündür. İncelenen 18 döneminin tamamında, Şanlıurfalılar başkente en az bir hukukçu kökenli milletvekili göndermiştir. Hatta bu sayı çoğunlukla 3 ya da dörde çıkmıştır.

14. Şanlıurfa Milletvekillerinin Mensubu Olduğu Siyasi Partiler

Demokratik sistemin en önemli bileşenlerinden ikisi seçimler ve siyasi partilerdir. Seçmenler seçimlerde, yerelde ve genelde toplumsal ve siyasal hayata yön ve şekil veren siyasi elitleri seçmekle kalmaz, toplumun siyasal yapısını da şekillendirirler (Arslan, 2015). En genel tabirle siyasal partiler, siyasal ve toplumsal hayatta belirleyici rol oynamak amacı etrafında örgütlenmiş ve nihai hedefleri iktidara ulaşmak olan siyasi örgütlerdir (Kışlalı, 2007: 261). Hemen her parti kendisini, siyaset geleneği içinde bir kategoriye konumlandırmıştır. Bu

bağlamda siyasi partilerin yapı, işleyiş ve ideolojilerinde farklılıklar oluşur. Partiler, iktidara geldiklerinde siyaset yapma yöntem ve ideoloji farklılıklarını, toplumsal ve siyasal hayatın yapı ve işleyişine de yansıtırlar.

Tablo 26: Şanlıurfa Milletvekillerinin Seçildiği Siyasi Partiler

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Parti	Ak parti	42	26,8	26,8	26,8
	ANAP	15	9,6	9,6	36,3
	AP	16	10,2	10,2	46,5
	Bağımsız	4	2,5	2,5	49,0
	BDP	2	1,3	1,3	50,3
	CHP	26	16,6	16,6	66,9
	DP	15	9,6	9,6	76,4
	DYP	12	7,6	7,6	84,1
	FP	3	1,9	1,9	86,0
	HDP	7	4,5	4,5	90,4
	HP	1	,6	,6	91,1
	MDP	2	1,3	1,3	92,4
	MHP	1	,6	,6	93,0
	MSP	2	1,3	1,3	94,3
	RP	5	3,2	3,2	97,5
	TİP	1	,6	,6	98,1
	YTP	3	1,9	1,9	100,0
Toplam		157	100,0	100,0	

Bu yüzden bir toplumun ya da bir yerleşim biriminin siyasi yapısını anlayabilmek için, bireylerin siyasi eğilim, tutum ve siyasi davranışlarına bakmak gerekir. Bunu anlamının en pratik yolu ise seçim sonuçları ve bu sonuçların siyasi yapıya yansımalarını incelemektir. Bu tespitlerin ışığında bu çalışmada, geçmişten bugüne Şanlıurfa milletvekilliği yapmış siyasi elitlerin, siyasi ve ideolojik kimlikleri araştırıldı. Tablo 26 ve Grafik 13'te de görüldüğü gibi incelenen dönemlerde Şanlıurfa'dan en çok milletvekili çıkarmayı başarmış olan siyasi parti, merkez sağın efsanevi ismi Recep Tayyip Erdoğan'nın Adalet ve Kalkınma Partisi'dir. Ak Parti'yi Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisi takip eder. Adalet ve Kalkınma Partisi kurulduğu 2002 seçimlerinden günümüze kadar geçen süreçte Şanlıurfa'dan 42 milletvekili çıkarmayı başarmıştır.

Adalet ve Kalkınma Partisi muhafazakâr demokrat parti ideolojisi kimliği ile yaklaşık 16 yıldır ülkenin siyasal hayatına damga vurmuştur. Kurucu liderliğini Cumhurbaşkanımız Recep Tayip Erdoğan'ın yaptığı bu siyasi parti günümüzde, hem Türkiye genelinde ve hem de Şanlıurfa ili özelinde, Demokrat Parti'nin siyasal mirasını ve seçmen kitlesini sahiplenmeyi başarmış durumdadır. Tarihsel açıdan en uzun geçmişe sahip olan ve 1923 yılında kurulmuş olan CHP ise incelenen 68 yıllık süreç içinde, Şanlıurfa'dan yalnızca 26 milletvekili çıkarabilmiştir.

15. Şanlıurfa Milletvekillerinin Siyasi Mensubiyetleri

Şanlıurfa'nın siyasi yapısını daha iyi anlayabilmek için Şanlıurfa'lı seçmenin ilgi ve desteğini almayı başarmış siyasi partilerin, siyasi yelpazede temsil temelinde siyasi mensubiyetlerinin de iyi bilinmesi gerekir. Bu sebeple araştırmada, incelenen 68 yıllık süreçte Şanlıurfa'da yaşayan bireylerden destek görmüş siyasi partilerin kökenleri de araştırıldı.

Tablo 27: Siyasi Temsil Bağlamında Şanlıurfa'nın Siyasi Yapısı

	Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Yelpaze	Sağ	119	75,8	75,8
	Sol	30	19,1	94,9
	Terör	8	5,1	100,0
	Toplam	157	100,0	100,0

Tablo 27 ve Grafik 14'te denet bir şekilde görüldüğü gibi, Şanlıurfa'nın siyasi hayatında sağ siyaset geleneğinin açık bir üstünlüğü mevcuttur. İncelenen 18 dönemde Şanlıurfa'yı başkentte temsil etme başarısı göstermiş siyasi partilerin yüzde 76'ye yakını sağ siyasi yelpazede faaliyetlerini sürdürmüş ya da sürdürmekte olan siyasi partilerdir. Sol kanat siyasi partilerin Şanlıurfa genelindeki toplam temsil gücü ise yüzde 19 civarındadır.

Şanlıurfa'nın siyasi yapısını daha iyi anlayabilmek için, milletvekillerinin siyasi yelpazeye dağılımının, dönemsel bazdaki değişimin de iyi bilinmesi gerekir. Tablo 28'de de açık bir şekilde görüldüğü gibi, 18-21. Dönemleri kapsayan süreçte, Şanlıurfa'nın siyasi yapısı içinde sağ yelpazenin yüzde 100'ü bulan mutlak bir üstünlüğü söz konusudur. 11., 12. ve 17. dönemlerde ise Şanlıurfa'nın siyasi yapısı içinde, sol siyaset geleneği ağır basar. 2007 genel seçimleri ile teşkil edilen 23. Dönem parlamentosunda Şanlıurfa'yı temsil eden siyasi elitlerin yüzde 90'dan fazlası sağ kanat siyasi partilerin çatısı altında yasama sürecine dâhil olmuştur.

Müteakip süreçte, sağ siyaset geleneğinin Şanlıurfa'nın siyasi yapısı içindeki etki ve gücünde bir azalma göze çarpar. Ancak son genel seçimlerle şekillenen 26. Dönem parlamentosunda, Şanlıurfa'dan seçilen 11 milletvekilinden 10'u sağ siyaset geleneğinin sürdürücüsü siyasi partilerden seçilmiştir. Daha net bir ifadeyle, 2015 parlamentosunda, sağ siyaset geleneği Şanlıurfa'nın siyaset hayatında yeniden güçlenme sürecinde girmiştir. Özetle, Şanlıurfa'nın siyasal hayatında, geçmişten günümüze genellikle sağ siyaset geleneğinin ağırlığı gözlemlenir. Hatta bu durum son dönemlerde, Şanlıurfa'nın toplumsal ve siyasal hayatında bir geleneğe dönüşmüştür.

16. Şanlıurfa'nın Siyasi Yapısında Elit Dolaşım Hızı

Demokratik toplumların en çok vurgulanan özelliklerinden biri de fırsat eşitliği olgusudur. Mutlak eşitliğin bir hayal olduğu gerçeği göz önüne alındığında günümüzde, fırsat eşitliği tesellisi herkesi dört elle sarıldığı bir kavram haline dönüşmüştür. Toplumların dinamik bir karaktere sahip olması, yani dikey hareketlilik kanallarının açık ve fazla sayıda olması, o toplumda fırsat eşitliğinin varlığının delili olarak gösterilir. Fırsat eşitliğinin yüksekliği ise demokrasinin varlığının ve sıhhatinin bir göstergesi olarak kabul edilir. Elit yenilenme oranları da bu durumun önemli göstergelerinden biri olarak öne sürülebilir (Arslan, 2016).

Tablo 30: Şanlıurfa Milletvekilleri Arasında Elit Dolaşımı

		Sayı	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Elit Dolaşımı	1	93	59,2	59,2	59,2
	2	39	24,8	24,8	84,1
	3	12	7,6	7,6	91,7
	4	7	4,5	4,5	96,2
	5	4	2,5	2,5	98,7
	6	1	,6	,6	99,4
	7	1	,6	,6	100,0
	Toplam	157	100,0	100,0	

Elit yenilenme oranları, elit dolaşımı olgusu ile yakından alakalıdır. Elit dolaşımı ya da elit deveranı kavramı, siyaset sosyolojisi ve elit sosyolojisinin önemli kavramlarından biridir. Elit dolaşımı elit grupları içindeki yer değiştirme ve yenilenmeleri ifade etmek için kullanılır. Bu durumu, Vilfredo Pareto'nun "tarih, aristokrasilerin mezarlığıdır" şeklindeki tasviri çok açık bir şekilde tasvir eder. Pareto'ya göre bu dolaşım, toplumun iki temel tabakası (elitler ve elit

olmayanlar) arasında gerçekleşir. Bireyler bu iki katman arasında gidip gelirler (Arslan, 2007: 81-2).

Özellikle siyasi elit dolaşımı, demokratikleşme olgusu ile çok yakından ilişkilidir. En öz tanımıyla siyasi elit dolaşımı, siyaset kurumu içinde, siyasi elitler ile elit olmayanlar arasında yer değiştirmeyi ifade eder. Araştırmanın bu bölümünde, Şanlıurfa’da elit dolaşım sürecini anlayıp açıklayabilmek için Şanlıurfa milletvekillerinin kendi içinde ve dönemler bazında yenilenme oranları incelendi. Tablo 29 ve Tablo 30’daki istatistiki bulgular, Şanlıurfa milletvekilleri arasında ortalama milletvekili seçilme oranının 1,71 olduğunu göstermektedir. Mod 6 iken, Medyanın 1’e eşit olması önemli bir tespittir. Her ne kadar Şanlıurfa milletvekilleri arasında 6 ve 7 kez vekil seçilmiş parlamenterler olsa da bulgular, bir kez milletvekili seçilmiş bireylerin, yaklaşık yüzde 59’luk oranla Şanlıurfa’nın siyasi yapısı içinde ağır bastığını göstermektedir. Bununla birlikte 2 ya da daha fazla kez Şanlıurfa’yı TBMM çatısı altında temsil etme imkânı bulmuş milletvekillerinin oranının da yüzde 40’ları aştığını gözden ırak tutmamak gerekir.

Şanlıurfa’nın siyasi ve toplumsal yapısı içinde elitlerin dolaşımı sürecini daha iyi anlayıp açıklayabilmek için, milletvekillerinin dönemlere göre seçilme sayılarına daha dikkatli incelemek gerekir. Tablo 31’de de görüldüğü gibi, Şanlıurfa milletvekillerinin yüzde 59’u yalnızca bir kez milletvekili seçilmiştir. Üç ya da daha fazla milletvekili seçilmiş bireylerin oranı ise yüzde 15’i aşar. Şanlıurfa ilinde elit dolaşım hızının Dönemler bazındaki değişiminin detayları incelendiğinde, Şanlıurfa’da elit dolaşım hızının dalgalı bir seyir izlediğini göstermektedir. Bununla birlikte 11, 13, 19 ve 22. parlamento dönemlerinin Şanlıurfa’nın siyasal hayatında ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bu 4 parlamento Dönemi şekillendiren 1957, 1961, 1991 ve 2002 genel seçimleri, aslında yalnızca Şanlıurfa ili açısından değil, Türk toplumunun genel siyasi hayatı açısından da son derece büyük ehemmiyet arz eder. Zira bu 4 dönemde Şanlıurfa’da elit yenilenme hızı en yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Bu çalışmada, elit sosyolojisinin yöntem ve teknikleri kullanılarak, Şanlıurfa milletvekillerinin sosyolojik profilleri araştırıldı. Evrensel bir sosyolojik olgu olan elitleri, hemen her toplum türünde gözlemlemek mümkündür. Toplumsal hayatta varlığını hissettiren birçok elit grubu vardır. Bu elit grupları içinde en güçlü ve en etkili olan elit gruplarından biri

kuşkusuz siyasi elitlerdir. Siyasi elitler de büyük ölçüde milletvekilleri oluşur. Türk siyasi elitlerinin de temelini, toplumun yasama sürecine yön veren parlamenterler oluşturur. Çalışmada, ülkemizi son derece önemli şehirlerinden biri olan Şanlıurfa ilini temsilen yasama sürecine rol almış milletvekilleri, sosyolojik açıdan incelendi. Araştırma dönemi olarak 68 yıllık bir zaman dilimi seçildi.

Elit ve özellikle de siyasi elit olgularının kavramsal çerçeveyi şekillendirdiği çalışmada, teorik temel olarak seçkin elit teorisi kullanıldı. Araştırmada ortaya konan bulgulardan hareketle, halkın büyük çoğunluğunun bilmediklerini bilecek, onların yapamadıklarını yapabilecek pozisyon ve güce sahip olan bu dominant grup ile ilgili bulgular şöylece özetlenebilir: Şanlıurfa ilinin siyasi yapısı içinde milletvekili seçilebilmek için yaş faktörü, oldukça belirleyici bir etkiye sahiptir. Genç (Orta-genç) yaş grubu milletvekili adaylarının, Şanlıurfa ilinde milletvekili seçilme olasılığı, ileri yaş grubundan bireylere oranla çok daha yüksektir. Milletvekillerinin yaşlarına dair bulgular da bu tespiti doğrular niteliktedir.

Öte yandan bazı meslek grupları, Şanlıurfa ilinin toplumsal ve siyasal yapısı içinde çok daha ön plana çıkar. Bu durum siyasi elit dolaşım sürecine de yansımaktadır. Bu ilimizin toplumsal hayatında itibarı ve etkisi yüksek mesleklerin başında avukat, hâkim ve savcılar kapsayan hukukçular gelmektedir. Bu meslek grubunu çiftçiler takip eder. Çiftçilerin Şanlıurfa'nın siyasi yapısında yüzde 25'i bulan bir temsil gücüne ulaşması son derece önemlidir. Bu durum, Türkiye'nin genel siyasi yapısı içinde rastlanması son derece zor bir sonuçtur. Bu durumun sebepleri büyük ölçüde, Şanlıurfa'nın tarihsel, toplumsal, kültürel ve ekonomik dinamikleri ile yakından alakalıdır. Zira dün olduğu gibi bugün de, başta Şanlıurfa olmak üzere, Güneydoğu Anadolu'nun birçok ilinde, tarım arazisi, belirli ailelerin elinde yoğunlaşmış durumdadır. GAP projesi de bu yörelerde sulu tarımın önünü açarak, orta ve göreceli de olsa büyük ölçekli sulu tarımı yaygınlaştırmıştır. Çiftçileri, çoğunluğunu üniversite hocalarının oluşturduğu eğitimciler ile sivil-bürokrat yöneticiler izler. Milletvekili profilinde öne çıkan bu meslekler, Şanlıurfa ilinin ekonomik ve siyasi yapısına dair önemli ipuçları verir.

Bunlara ilaveten cinsiyet olgusu da Şanlıurfa ilinin siyasal ve toplumsal hayatında oldukça belirleyici bir sosyolojik faktördür. İncelenen 68 yıllık süreçte görev almış Şanlıurfa milletvekillerinin yüzde 95'e yakını erkeklerin teşkil etmesi bunun en önemli delilidir. Şanlıurfa ilinde siyasi elit dolaşım sürecinde etkili rol oynayan bir diğer sosyolojik değişken ise eğitim olgusudur. Bireylerin eğitim seviyesi arttıkça, Şanlıurfa ilinden milletvekili seçilme

şansı da artmaktadır. Üniversite mezunu olmak, yakın gelecekte Şanlıurfa ilinden milletvekili seçilebilmenin neredeyse önemli bir şartı haline gelmiştir. Şanlıurfa ilinden milletvekili seçilme sürecinde, Ankara ve İstanbul gibi metropol şehirlerin köklü üniversitelerinden mezun olmuş bireylerin şansı ise diğerlerine kıyasla çok daha yüksektir. Yabancı dil biliyor olmak ise bireylerin bu süreçte şanslarını daha da arttırmaktadır. Bunlara ilaveten medeni durum faktörü de Şanlıurfa ilinde siyasi elit dolaşım sürecinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Daha net bir ifadeyle, Şanlıurfa ilinde yaşayan seçmenler evli adaylara, bekârlardan ve dullardan daha fazla şans tanımaktadırlar.

Özetle, elitist elit teorisyenlerinin de vurguladıkları gibi, Şanlıurfa ilinde bazı toplum kesimleri, toplumsal yapı içindeki ağırlıkları ile tezat teşkil edecek bir şekilde temsil edilmektedir. Örneğin, Şanlıurfa nüfusunun yarısını oluşturan kadınlar, Şanlıurfa milletvekilleri arasında temsil imkânı bile bulmamaktadır. Aynı eşitsiz görünüm yaş ve medeni durum değişkeni temelinde de gözlemlenebilir. Aynı eşitsizlikler, meslek değişkeni temelinde de olanca çıplaklığıyla gözler önüne serilir. Çalışma hayatının büyük çoğunluğunu oluşturan işçi ve memurlarla, Şanlıurfa milletvekilleri arasında esamisi bile okunmamaktadır.

Sözün özü, çalışmada ortaya konan bulguların ışığında Şanlıurfa milletvekillerinin sosyolojik profilleri şöyle çizilebilir: Şanlıurfa milletvekili denildiğinde evli, 4 çocuklu, orta ölçekli aile yapısına sahip, üniversite mezunu, metropol şehirlerin köklü üniversitelerinden mezun olmuş, hukukçu-çiftçi-eğitimci, sağ siyasi kulvarda siyasi mücadele veren siyasi partilerin bünyesinde aktif siyasi hayata atılmış, genç-orta yaşlı erkekler akla gelmektedir. Daha net bir ifadeyle tipik bir Şanlıurfa milletvekili, üniversite mezunu, orta-genç yaşta, hukukçu-çiftçi-eğitimci-yönetici, ağırlıklı olarak sosyal bilimler (hukuk başta olmak üzere) alanında eğitim görmüş, sağ-siyasi görüşte, çekirdek aile yapısına sahip erkek bir birey şeklinde tasvir edilebilir.

KAYNAKÇA

- Altunışık, R., Coşkun, R. (vd.) (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemler (SPSS Uygulamalı)*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Arslan, D. A., Baştürk, S. ve Arslan, G. (2015-a). Çok Partili D.de, Genel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı (Ed. Şenol Kantarcı ve Fatma Şimşek, *Berna Türkoğan Uysal Armağan Kitabı* içinde). Ankara: Sonçağ Yayıncılık.
- Arslan, D. A. (2015-b). Üçüncü bin yılda Adana milletvekilleri. *International Journal of Human Sciences - Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 12-1, 582-625.
- Arslan, D. A. (vd.) (2015-c). Çok partili dönem Türk siyasi tarihinde Bitlis milletvekilleri. *Akademik Bakış, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 47, 71-97.
- Arslan, D.A. (vd.) (2015-d). Çok Partili D. Türk siyasal hayatında Antalya milletvekilleri. *Eurasian Academy of Sciences, Social Sciences Journal*, 2015-3, 33-62.
- Arslan, D.A. ve Arslan, G. (2014). Çok Partili Dönem Tokat milletvekillerinin sosyolojik profilleri. *Karadeniz Araştırmaları (Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri) Dergisi*.43, 117-150.
- Arslan, D. A. (2013-a). *Sosyoloji: Günlük yaşamın mimarisini keşfetmek*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Arslan, D.A. (2013-b). Geçmişten günümüze Artvin milletvekilleri: 1946'dan bugüne Artvin milletvekillerinin sosyolojik analizi. *Karadeniz Araştırmaları (Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri) Dergisi*.36, 43-70.
- Arslan, D.A. (2012-a). Mersin Milletvekillerinin sosyolojik profilleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi - International Journal of Human Sciences*. 9-2, 587-622.
- Arslan, D.A. (2012-b). *Sosyoloji ve yöntem yazıları*. Ankara: Kalkan Matbaacılık.
- Arslan, D. A. (2011-a). *Turkish Political Elites: Sociological Analysis of Turkish Politics and Politicians*. Berlin: LAP LAMBERT Academic Publishing.
- Arslan, D. A. (2011-b). *WHO Rules Turkey: Turkish Power Elite*. Berlin: LAP LAMBERT

Academic Publishing.

Arslan, D. A. (2011-c). *Elites and Power in Contemporary Turkey: Social Anatomy of Turkish Elites*. Berlin: LAP LAMBERT Academic Publishing.

Arslan, D. A. (2006). Sınıf teorisinin açmazları ve iktidar analizinde bir alternatif olarak elit teorisi. *Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 16-1, 363–382.

Arslan, D.A. (2005-a). Educational bases of Turkish Democracy: Educational backgrounds of Turkish elites. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*. 8-1, 5–30.

Arslan, D.A. (2005-b). The evaluation of parliamentary democracy in Turkey and Turkish political elites. *Historia Actual On-Line*, (Contemporary History Association – Asociacion De Historia Actual) 3-6, (Revista Electrónica «Historia Actual On-Line», Año III, N° 6, Invierno 2005), <<http://www.hapress.com/abst.php?a=n06a10>>

Arslan, D.A. (2004-a). The theories on the power: Elite theory. *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*.6-1. http://www.isguc.org/arc_view.php?ex=193

Arslan, D.A. (2004-b). Türk iktidar seçkinleri. *Kırgızistan Kommersiyalık Enstitüsü, Akademik Bakış, Türk Dünyası Celalabat İşletme Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3, 1–9. http://www.tdcif.org/a_view.php?pg=arc_view&ex=13

Arslan, D.A. (2004-c). Türk medya elitleri: Bir durum tespiti. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (Journal of Sociological Research)*. 4- 2,135–164.

Arslan, D.A. (2004-d). The Theories on the Power 2: Class Theory. *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*.6- 2. <http://www.isguc.org/>.

Arslan, A. (2004-e) Çağdaş Türk Toplumunun Siyasi Hayatında Kadının Yeri ve Türk Siyasi Elitleri Arasında Kadının Temsil Edilme Durumu. *Kadın çalışmalarında disiplinlerarası buluşma sempozyumu kitabı*. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.3, 101–110.

Arslan, D.A. (1999). *Who rules Turkey: The Turkish power elite and the roles, functions and social backgrounds of Turkish elites*. Guildford: University of Surrey (PhD Thesis).

- Arslan, D.A. (1995). *Turkish political elites: Top political leadership in Turkey and social construction of Turkish political elites*. Guildford: University of Surrey (MSc Thesis).
- Bachrach, P. & Baratz, M. (1962). Two faces of power. *American Political Science Review*. LVI.
- Etzioni, H. E. (1997). *Class & elites in democracy and democratisation*. New York: Garland Publishing.
- Etzioni, H. E. (1993). *The elite connection*. London: Polity Press.
- Frey, W.F. (1965). *The Turkish political elite*. Massachusetts: MIT Press.
- Gilbert, N. (1997). *Analysing tabular data*. London: Sage.
- Gilbert, N. (1994). *Researching social life*. London: Sage.
- Healey, J. F. (1993). *Statistics: A tool for social research*. California: Wadsworth.
- Hertz, R. & Imber, J. B. (1995). *Studying elites using qualitative Methods*. London: Sage.
- Kıray, M. B. (2000). *Ereğli-ağır sanayiden önce bir sahil kasabası*. İstanbul: Baylam Yayıncılık.
- Kışlalı, A. T. (2007). *Siyaset bilimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kongar, E. (1986). *Türkiye üzerine araştırmalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kongar, E. (1985). *İmparatorluktan günümüze Türkiye'nin toplumsal yapısı 2*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Landau, J. M., Özbudun, E., & Tachau, F. (1980). *Electoral politics in the Middle East*. London: Cronm Helm.
- Mills, C.W. (1956). *The power elite*. London: Oxford University Press
- Mosca, G. (1939). *The ruling class*. New York: McGraw Hill.
- Moyser, G. & Wagstaffe, M. (1987). *Research methods for elite studies*. London: Allen and Unwin.
- Newman, D. M. (2012). *Sociology: Exploring the architecture of everyday life*. London: Sage.
- TBMM (2003). *TBMM albümü 22. D. (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara: TBMM Basımevi.

TBMM (2000). *TBMM albümü 21. D. (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara:

TBMM Basımevi.

TBMM (1997). *TBMM albümü 20. D. (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara:

TBMM Basımevi.

TBMM (1994). *TBMM albümü 1920–1991 (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*.

Ankara: TBMM Basımevi.

TBMM (1992) *TBMM albümü 19. D. (TGNA-Turkish Grand National Assembly Album)*. Ankara:

TBMM Basımevi.

Tekeli, Ş. (1982). *Türkiye’de kadının siyasal hayattaki yeri (Unat, Türk toplumunda kadın)*

İstanbul: Araştırma, Eğitim, Ekin Yayınları.

TSBD (Türk Sosyal Bilimler Derneği) (1986). *Toplumsal, ekonomik, siyasal yaşamda kadın.*

Ankara: TSBD Yayınları.

Turhan, M. (1991). *Siyasal elitler*. Ankara: Gündoğan Yayınları.

Unat, N. A. (Der.) (1982). *Türk toplumunda kadın*. İstanbul: Araştırma, Eğitim, Ekin Yayınları.